

Toekomstperspectieven

(Geworteld in Gods genade)

Ledevaartkerk Chaam, zondag 27 augustus 2023, afscheidsdienst

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: Jesaja 56:1-7

Tweede Schriftlezing: Matteüs 15: 21-28

Inleiding

Op zondag 15 februari 2015 mocht ik hier voor het eerst voorgaan. De zaterdag daaraan voorafgaand was ik op gesprek geweest en tussendoor had ik in Breda gelogeed. Want Ter Apel, waar ik toen woonde, was veel te ver weg. Wat ik me van die zondag herinner is vooral de warme sfeer. De gezelligheid en gastvrijheid na afloop van de dienst. En hoewel we in de afgelopen acht jaren best wat hebben meegemaakt met elkaar hier in de kerk, is die warme sfeer altijd gebleven. Ik ben ervan overtuigd dat dat zal blijven, ook na mijn vertrek! Acht jaar geleden kwam ik als vreemdeling in Brabant en hier in de Ledevaartkerk voelde ik me thuis. In beide Schriftlezingen speelt de vreemdeling een rol. In de Evangelielezing ontmoet Jezus een buitenlandse vrouw. Zij vraagt zijn hulp en hij onthoudt haar die hulp. Dat zou je van Jezus toch niet verwachten... Maar zij weet hem te overtuigen van haar perspectief. De profeet Jesaja droomt van de Tempel als Huis van gebed voor alle volken. Daar zullen vreemdelingen welkom zijn en zelfs eunuchen, of zo je wil castraten. Volgens de wet van Mozes hebben eunuchen geen toegang tot de gemeenschap van de Eeuwige.¹ Maar in het visioen van Jesaja zijn ze wél welkom. In onze tijd zou hij misschien de LHBTIQ+ gemeenschap noemen. Niet je identiteit telt, maar je rechtvaardigheid. Zo kan iedereen delen in Gods genade: jood of heiden, vreemdeling, eunuch, man of vrouw.... Iedereen mag zich geworteld weten in Gods genade.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

In 2015 hing er hier in de tuin een banner met het motto van de Ledevaartkerk. Dat motto was destijds ook de titel van het beleidsplan. "Geloof het of niet – bij ons is iedereen welkom!" 2015 was hier een jubileumjaar, er werd groots feestgevierd. Het is een motto dat prachtig aansluit bij de Jesajaprofetie. Gods tempel zal heten: Huis van gebed voor alle volken! Elke rechtvaardige is daar welkom. Vreemdelingen, heidenen dus. En zelfs eunuchen. Eunuchen of castraten werden gezien als mannen met gebrek: ze zijn zagezegd niet meer compleet. En alleen mannen zonder gebrek mochten volgens de wet van Mozes als priester voor de Eeuwige verschijnen. Behalve voor castraten gold dat ook voor doven en blinden, lammen en mensen met een bochel. En ook voor vrouwen, dat was zo vanzelfsprekend dat het er niet eens staat. Maar de profeet gooit de deuren van de tempel wijd open. Geloof het of niet –

¹ Deuteronomium 23:1 en Leviticus 21:20.

iedereen is welkom! Overigens is het veel later de apostel Paulus die de deur ook voor vrouwen open zet. Aan de Galaten schrijft hij dat allen één zijn in Christus; er is geen onderscheid meer tussen Joden en Grieken (lees heidenen) of tussen slaven en vrijen of tussen mannen of vrouwen.² Toegegeven: er worden ook andere uitspraken aan Paulus toegeschreven, maar dit zegt hij dus ook.

Strikt genomen is het niet Jesaja zelf, maar één van zijn navolgers. Een leerling van een leerling, die de profetische traditie voortzet. Onder theologen kreeg hij de naam Tritojesaja: derde Jesaja. Een dromer die vooruit kijkt naar een verre toekomst. Jesaja schreef zijn profetie in de tijd dat de elite van Israël in Ballingschap werd meegevoerd naar het hof van Babylonië. Enkele generaties later kijkt Tritojesaja vooruit naar wederopbouw. Er is heel veel verleden en de toekomst is ongewis. Hoewel de situatie toen totaal anders was dan de onze, klinkt dat toch wel herkenbaar: veel verleden en weinig zekerheid over de toekomst. Vooral daarom is het zo mooi dat die castraten welkom zijn. Zij zijn niet alleen volgens de wet 'mannen met gebrek', zij zijn ook mannen zonder toekomst. Maar in de profetie van Tritojesaja zijn ze niet alleen welkom, Ze krijgen een eeuwige en onvergankelijke naam. Met andere woorden: ze krijgen een toekomst.

In Bijbelse tijden stonden kinderen symbool voor toekomst. "Vertel het je kinderen", staat er steeds in allerlei toonaarden. Maar sommige mensen hebben geen kinderen. En velen ervaren dat als een verdrietig gemis. De God van de Bijbel is er ook voor hen. Zo is dit visioen een mannelijke variant van Psalm 113:9. "De onvruchtbare vrouw laat God wonen in het huis, een vrolijke moeder van kinderen." Een tekst die volgens mij is bedoeld als hart onder de riem voor alle kinderlozen, al klinkt het in onze tijd misschien niet zo. Ook al zijn er geen kinderen, in Gods ogen is er wél toekomst! In Gods eeuwigheid tellen kinderlozen volledig mee. Op zichzelf is ook dat een motief in de Bijbel. Abraham en Sara hadden in eerste instantie geen kinderen, Izaäk en Rebecca niet, en Jacob en Rachel niet, ook al had Jacob kinderen bij Lea en bij twee bijvrouwen. Zelfs het meisje Maria, dat nog jong en onervaren was en volgens de traditie nog nooit met een man had verkeerd, werd met Gods hulp zwanger van de Vrededorst met de naam Jezus. Daar waar de toekomst tot stilstand lijkt te komen, daar komen met Gods hulp nieuwe perspectieven tot stand.

Met aartsvader Abraham was het ooit begonnen. Hem had de Eeuwige beloofd: In jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.³ Die belofte klinkt door in de droom van Tritojesaja: Gods tempel zal heten: Huis van gebed voor alle volken. Ook vreemdelingen zijn daar welkom. Misschien zijn vreemdelingen daar júst ook welkom. Maar het evangelie van vanmiddag lijkt te beginnen met een tegengestelde boodschap. Jezus heeft zich teruggetrokken in het buitenland. Over de grens, in het land van vreemdelingen. In feite is hij daar zelf vreemdeling. Daar in het buitenland komt hem een Kanaänitische vrouw tegemoet. Zij roept om hulp, zij roept Jezus' hulp in. Letterlijk roept ze: Kyrie Eleison. Heer ontferm U! En ze weet wie Jezus is. Zij noemt hem 'Zoon van David!' Een koninklijke naam die verbonden is met de Messiaanse belofte, over de gezalfde van God die redding en genezing brengt. Ze

² Galaten 3:28.

³ Genesis 12:3.

weet wat ze van hem kan verwachten. Haar dochter is bezeten door een demon. Die dochter heeft een gebrek en mag er dus niet meer bij horen. Ze weet dat Jezus haar dochter kan genezen, kan 'heel maken'. Dat is wat ze vraagt, maar Jezus weigert. Hij is gekomen voor de verloren schapen van Israël. Uiteraard. Daar staat in het evangelie óók over te lezen. De zondaars, de belastingontvangers, de hoeren en overspeligen. Jezus is er om hén te redden, dat zal niemand ontkennen. Maar toch.... die vreemdelinge die hier thuis is in haar eigen land... Zij laat zich niet wegsturen. Zij heeft een groot vertrouwen. Voor de tweede keer roept ze: Heer, help mij!

Op dat moment gebruikt Jezus een ander beeld. De afwijzing blijft, alleen de beeldspraak is anders. "Het is niet goed om de kinderen hun brood af te nemen en het aan de honden te voeren." Honden zijn in de Bijbelse traditie onreine dieren. De uitspraak van Jezus klinkt dus nogal beledigend. Alsof deze vrouw het brood van de tafel niet waard is. Brood staat in de Bijbel vaak symbool voor de goede boodschap. Voor Jezus' heilzame optreden onder de mensen. Hiervóór heeft Matteüs nog verteld hoe Jezus brood heeft gedeeld met heel veel mensen die hem waren gevolgd.⁴ Mensen die verlangden naar genezing. Het werd laat, ze konden niet naar huis. Maar er was brood dat gedeeld kon worden met velen. Een overvloed aan brood. Die associatie met overvloed lijkt de Kanaänitische te kennen. Ze pakt het beeld van het brood en de honden op en draait het om. "De honden eten toch de kruimels die van de tafel van hun baas vallen." Op dat moment gaat Jezus háár perspectief zien. Eerder was hij een geografische grens over gegaan. Hij is hier immers in het buitenland. Nu gaat hij ook mentaal de grens over. De Kanaänitische leert hem 'out-of-the-box' te denken. Misschien zou je dat 'grensoverschrijdend denken' kunnen noemen. En in dit geval is grensoverschrijdend juist iets goeds. Hier heeft het iets te maken met 'multicultureel', met inclusief denken. Het is het tegendeel van hokjesdenken. Het heilzame brood van Gods goede boodschap is inderdaad voor de verloren schapen van het volk van Israël. Maar er is voldoende voor de vreemdelingen die er ook naar verlangen. De belofte van genezing, van heelmaking, van genade gaat over alle grenzen heen en is bedoeld voor iedereen. Jezus prijst de vrouw voor haar vertrouwen. In de politiek zouden we zeggen dat Jezus draait. Eerst schold hij haar uit, nu geeft hij haar een compliment. Misschien is het wel een soort bekeringsmoment. Dat vind ik zo bijzonder aan dit verhaal. Jezus laat zich van een heel menselijke kant zien. In eerste instantie blijft hij binnen de lijntjes van zijn traditie. Zoals we allemaal zo vaak geneigd zijn te doen. En vervolgens laat hij zijn goede menselijke kant zien. Hij neemt de feedback van deze onbekende vrouw ter harte en prijst haar dat zij zijn ogen heeft geopend. Haar dochter is genezen. Haar dochter is weer heel. En Jezus sluit zich aan bij de profetie van Tritojesaja: Joden én vreemdelingen mogen delen van het heilzame brood. Ook zij zijn geworteld in Gods genade. Priesters én eunuchen, mannen en vrouwen, mensen met kinderen en mensen zonder kinderen, alle verloren schapen van het volk Israël, mensen met allerlei soorten van gebreken of vormen van gemis, een Kanaänitische moeder én haar dochter allemaal mogen ze zich geworteld weten in Gods genade. Allemaal mogen wij ons geworteld weten in Gods genade. Geloof het of niet – iedereen is welkom!

⁴ Matteüs 14:15-23.

Hoe de toekomst van de Ledevaertkerk er uit zal zien, is ongewis. Zoals voor Tritojesaja de toekomst ongewis was. Maar hij zag voor zich: een huis van gebed voor alle volken, voor iedereen. Laat dat, in het licht van Gods genade, onze toekomst zijn. Amen